

วันปิยมหาราช

นำเสนอเมื่อ : 23 ต.ค. 2551

23 ตุลาคมของทุกปี เป็น วันคล้ายวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทุกปีจะมีการวางพวงมาลาดอกไม้ที่พระบรมรูปทรงมา เพื่อเป็นการรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม 2453 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงประชวรเสด็จสวรรคต ณ พระที่นั่งอัมพรสถานพระราชวังดุสิต ครั้นนั้นเป็นที่เสียดสออย่างใหญ่หลวงของพระบรมวงศานุวงศ์และปวงชนทั่วประเทศ เพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นกษัตริย์ที่เคารพรักของหวยราษฎร ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณอเนกประการทั้งในกรุงปรกครองบ้านเมืองและพระราชทานความร่มเย็นเป็นสุขแก่ชนทุกหมู่เหล่า หวยราษฎรทั้งปวงจึงได้ถวายพระนามว่า พระปิยมหาราช หรือ พระพุทธเจ้าหลวง

เมื่อถวายพระเพลิงพระบรมศพตามราชประเพณีแล้ว ครั้งเมื่อบรรจบอภิเษกสมัยคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ผู้สืบราชสันตติวงศ์ ได้ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายตามราชประเพณี โดยเชิญพระโกศพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวออกประดิษฐานบนพระแท่นนพปฎลมหาเศวตฉัตร และเชิญพระพุทธรูปปางประจำพระชนมวารประดิษฐาน ณ โต๊ะหมู่ในพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท หรือพระที่นั่งอนันตสมาคม

ส่วนที่พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระลานพระราชวังดุสิต หน้าที่นั่งอนันตสมาคม ที่เรียกว่าพระบรมรูปทรงมา ซึ่งเป็นพระบรมราชานุสาวรีย์ที่พระบรมวงศานุวงศ์ข้าราชการ พ่อค้า คหบดี ปวงชนชาวไทยทุกหมู่เหล่าผู้สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณได้ร่วมใจกันรวบรวมเงินจัดสร้างประดิษฐานขึ้นน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขณะที่ทรงพระชนมอยู่เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองราชย์ยั่งยืน นานถึง 40 ปี และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงเปิดพระบรมราชานุสาวรีย์ด้วยพระองค์เอง เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายนพ.ศ. 2451 นั้น

ต่อมาทางราชการได้ประกาศให้วันที่ 23 ตุลาคมซึ่งเป็นวันสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นวันที่ระลึกสำคัญของชาติเรียกว่า วันปิยมหาราช และกำหนดให้หยุดราชการวันหนึ่งในวันปิยมหาราช เจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยซึ่งต่อมาเป็น กรุงเทพมหานคร รวมด้วยกระทรวงวัง ซึ่งต่อมาเป็นสำนักพระราชวัง ได้จัดตกแต่งพระบรมราชานุสาวรีย์ ตั้งราชวัติ ฉัตร 5 ชั้น ประดับโคม ไฟ ราวเทียน กระถางธูป ทอดเครื่องราชสักการะที่หน้าพระบรมราชานุสาวรีย์ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราชครั้งแรก คือ

ถัดจากปีที่ได้ถวายพระเพลิงพระบรมศพพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานถวายแล้ว ได้เสด็จไปถวายพวงมาลา ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะที่พระบรมราชานุสาวรีย์

พระราชประวัติ

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีพระนามเดิมว่า "สมเด็จพระเจ้าพี่ชายจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพมहाกุฏ บุรุษยรัตนราชวิวงศ์ วรุตมพงศบริพัตรสิริวัฒนราชกุมาร" เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 9 ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระเทพศิรินทราบรมราชินี พระบรมราชสมภพเมื่อวันอังคารที่ 20 กันยายน พุทธศักราช 2396

ทรงได้รับการศึกษาชั้นแรกจากสำนักพระเจ้าบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าบุตรี กรมหลวงวรเสถรรฐสุดา พระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 3 ผู้ทรงรอบรูด้านอักษรศาสตร์ และโบราณราชประเพณีอย่างดียิ่ง นอกจากนี้ทรงศึกษาภาษาสมัครกับพระปรีดิธรรมธาดา(เนียม) เมื่อเป็นหลวงราชาภิรมย์ กรมราชบัญชาตติต ทรงศึกษาวิชาการยิงปืนไฟจากสำนัก พระยาอภัยศรเพลิง(ศรี) ทรงศึกษาวิชาคชกรรมกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ามหามาลา กรมพระยาบำราบปรปักษ์ และวิชาอื่นๆ อันสมควรแก่บรมราชกุมาร

นอกจากนี้ ได้ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ จากชาวต่างประเทศโดยตรง คือ นางแอนนาเลียวโนแวนส์ ครูสตรีชาวอังกฤษ ต่อมาทรงศึกษากับหม่อมจันดเล ชาวอเมริกัน และ เมื่อเสวยราชสมบัติแล้ว พุทธศักราช 2416 ได้ทรงศึกษา ได้ทรงศึกษากับครูชาวอังกฤษ ชื่อฟรานซิส ยอร์จ แพตเตอร์สัน ต่อมาก็ทรงพระอุทิศหาศึกษาดวยพระองค์เองจนมีความรู้ภาษาอังกฤษอย่างแตกฉาน

ในด้านวิชารัฐศาสตร์ ราชประเพณีและโบราณคดีนั้น สมเด็จพระบรมชนกนาถเป็นผู้พระราชทานการฝึกสอนด้วยพระองค์เองตลอดมา

หลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวสวรรคต เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พุทธศักราช 2411 เหลลาเสนาบดีและข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ พรอมใจกันอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้างูฬาลงกรณ์ฯ ขึ้นเถลิงราชสมบัติ เป็นพระมหากษัตริย์รัชกาลที่ 5 แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์

พระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งแรกเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2411 ขณะนั้นทรงพระชนมายุเพียง 14 พรรษา สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งขณะมีบรรดาศักดิ์เป็นเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ รัับหน้าที่เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ระหว่างนั้นพระองค์ได้เสด็จประพาสต่างประเทศ คือ อินเดีย และชวา เพื่อทอดพระเนตรวิทยาการสมัยใหม่ ที่ประเทศทางตะวันตกนำมาเผยแพร่เพื่อนำเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศต่อไป

เมื่อพระชนมายุบรรลุประชาชนิติภาวะ ทรงผนวชเป็นพระภิกษุเป็นเวลา 2 สัปดาห์ แล้วจึงประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเษกเป็นครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2416 และนับจากนั้นมาก็ทรงพระราชอำนาจเด็ดขาดในการบริหารราชการแผ่นดิน ตลอดระยะเวลาที่ทรงครองสิริราชสมบัติ ทรงปกครองทำนุบำรุงพระราชอาณาจักรให้มั่นคงสมบูรณ์ ด้วยรัฐสมบัติ พิทักษ์พุทธศานิกโรให้อยู่เย็นเป็นสุข บำบัดภัยอันตรายทั้งภายในภายนอกประเทศ ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจต่างๆ อันก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์และสามารถชำระเอกราชไว้ตราบนานเท่านาน

พระราชกรณียกิจ

ด้านการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดิน

ทรงผสมผสานประเพณีการปกครองของไทยกับต่างประเทศเข้าด้วยกัน โดยเริ่มจากการตั้งสภาที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน (Council of State) ขึ้นเมื่อปี พ.ศ.๒๔๑๗ และตั้งสภาองคมนตรี (Privy Council) ต่อมาในปี พ.ศ.๒๔๓๑ ทรงตั้งกรมขึ้นใหม่อีก ๖ กรม รวมกับของเดิมเป็น ๑๒ กรม กรมเหล่านี้ต่อมาใน พ.ศ.๒๔๓๕ ทรงให้ยกฐานะเป็นกระทรวง ในส่วนภูมิภาคทรงให้จัดตั้งมณฑลเทศาภิบาลขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๓๗ อยู่ในความดูแลของกระทรวงมหาดไทย

ด้านเศรษฐกิจและการคลัง ในปี พ.ศ.๒๔๑๖

ทรงให้ตั้งหอรัษฎากรพิพัฒน์เพื่อเก็บรายได้ของแผ่นดินมารวมไว้แห่งเดียวกัน และให้มีการจัดทำงบประมาณแผ่นดินขึ้นเป็นครั้งแรก ที่สำคัญคือทรงให้แยกเงินแผ่นดินและเงินสวนพระองค์ออกจากกันโดยเด็ดขาด ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งธนาคารขึ้นเป็นครั้งแรก คือ ธนาคารสยามกัมมาจล

ด้านกฎหมายและการศาล ทรงสถาปนากระทรวงยุติธรรมในปี พ.ศ.๒๔๓๔

มีการชำระพระราชกำหนดกฎหมาย มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.๑๒๗ เป็นฉบับแรก ทรงสถาปนาโรงเรียนกฎหมายและทรงส่งนักเรียนไทยไปศึกษาวิชากฎหมายในทวีปยุโรป เพื่อกลับมาพัฒนากฎหมายไทยต่อมา

ด้านการต่างประเทศ ทรงเล็งเห็นความสำคัญของการเจริญพระราชไมตรี กับนานาประเทศทั่วโลก

มีการส่งอัครราชทูตไปประจำต่างประเทศเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.๒๔๒๕ นอกจากนี้ยังทรงเสด็จประพาสประเทศต่างๆ ในปี พ.ศ.๒๔๔๐ และ พ.ศ.๒๔๕๐ เพื่อนำความเจริญต่างๆ มาปรับปรุงบ้านเมืองให้พัฒนาก้าวหน้าอีกด้วย

ด้านการทหารและการปกครองประเทศ ทรงนำแบบอย่างการวางรูปแบบทางการทหารของชาวยุโรป

มาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสมเข้ากับประเทศไทย ทรงโปรดเกล้าฯ ให้รวมการบังคับบัญชาทหารบกและทหารเรือเป็นกรมยุทธนาธิการ นอกจากนี้ยังทรงให้ตราพระราชบัญญัติลักษณะเกณฑ์ทหารขึ้นในปี พ.ศ.๒๔๔๘ มีการจัดตั้งกรมเสนาธิการทหารบกเป็นครั้งแรก พระราชทานกำเนิดโรงเรียนนายร้อยทหารบกและโรงเรียนนายเรือ ตลอดจนทรงส่งพระราชโอรสไปศึกษาวิชาการทหาร ณ ทวีปยุโรป

ด้านการศึกษา ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนหลวงแห่งแรกขึ้นในพระบรมมหาราชวังเมื่อปี พ.ศ.๒๔๑๔

แล้วขยายออกสู่ประชาชน โดยทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งโรงเรียนสำหรับราษฎรแห่งแรกที่วัดมหารษฎุมพาราม ในปี พ.ศ.๒๔๒๗ นอกจากนี้ยังทรงริเริ่มการจัดตั้งหอพระสมุด พิพิธภัณฑสถานและโบราณคดีสโมสรด้วย

ด้านการศึกษา ในปี พ.ศ.๒๔๓๑โปรดเกล้าฯ ให้มีการสังคายนาและจัดพิมพ์

พระไตรปิฎกด้วยตัวอักษรไทยเป็นครั้งแรกและในปี พ.ศ.๒๔๔๕โปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชบัญญัติปกครองคณะสงฆ์เป็นฉบับแรก นอกจากนี้ ยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามเป็นวัดประจำรัชกาล อีกด้วย

การเลิกทาส ทรงมีพระราชดำริว่า “การมีทาสเป็นเครื่องถ่วงความเจริญของบ้านเมือง” เพื่อให้ระบบทาสค่อยๆ หายไปจากสังคม จึงเริ่มด้วยการ “พระราชบัญญัติพิทักษ์กระเชียรอายุลูกทาสลูกไทย” ขึ้นก่อน หลังจากนั้นทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตรา “พระราชบัญญัติทาสรัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๔” ให้เลิกทาสทั่วพระราชอาณาเขต

การคมนาคมและการสื่อสาร ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างทางรถไฟและตัดถนนขึ้นหลายสาย ทรงพระราชทานทรัพย์ส่วนพระองค์ สร้างสะพานเพื่อเป็นสาธารณประโยชน์เป็นประจำทุกปีในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๔๓๘ เป็นต้นมา นอกจากนี้ในปี พ.ศ.๒๔๑๘ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดสร้างและดำเนินการการโทรเลขขึ้น โทรเลขสายแรกในประเทศไทย คือ สายกรุงเทพ - สมุทรปราการ

การสาธารณสุขโรคและสาธารณสุข ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ตราพระราชกำหนดสุขาภิบาล เมื่อปี พ.ศ.๒๔๔๐ เรียกว่า “พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพฯ ร.ศ.๑๑๖” ในช่วงวิกฤตการณ์ ร.ศ.๑๑๒ ได้ทรงมีพระบรมราชานุญาตให้สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ จัดตั้งสภาอุณาโลมแดง (สภากาชาดในปัจจุบัน) ขึ้น

ด้านวรรณกรรมและศิลปกรรม ทรงพระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองอันทรงคุณค่าไว้เป็นจำนวนมาก ทั้งยังโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระที่นั่งใหม่ ๆ เป็นตึกขึ้นหลายองค์แทนพระที่นั่งเดิมซึ่งทำด้วยไม้อะและเริ่มผุพัง ที่สำคัญที่สุด คือ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท ในปลายรัชกาลทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวังดุสิต และพระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นตึกหินอ่อนขนาดใหญ่ที่เสร็จในสมัยรัชกาลที่ ๖ อีกด้วย

การเสด็จประพาสต้น เป็นพระราชกรณียกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากมีพระราชประสงค์ที่จะสอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎรอย่างใกล้ชิด ทรงโปรดเกล้าฯ ให้จัดการเสด็จพระราชดำเนินเป็นการลับ ทรงแต่งพระองค์อย่างสามัญชน เสด็จพระราชดำเนินด้วยรถไฟบ้าง เรือบ้าง เพื่อทอดพระเนตรชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎร ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระองค์ทรงเป็นที่รักและเทิดทูนยิ่งของพสกนิกรทั้งปวง จึงได้พร้อมใจกันถวายพระสมัญญานามว่า “พระปิยมหาราช” และร่วมกันออกทุนทรัพย์สร้างพระบรมรูปทรงมาไว้บริเวณลานพระราชวังดุสิต เพื่อเป็นที่เคารพสักการะอยู่ชั่ววันรันดร

ขอบคุณข้อมูลจาก สนท.คอม

[อ่านข้อมูลเพิ่มเติมที่นี่](#)